

Recomandarea de la Haga
referitoare la drepturile
minorităților naționale la educație

OCTOMBRIE 1996

Spiritul instrumentelor internaționale

1. Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a-și menține identitatea poate fi în totalitate realizat numai prin însușirea cunoștințelor de limbă maternă corespunzătoare în procesul educațional. În același timp, persoanele aparținând minorităților naționale au obligația integrării în societatea națională prin însușirea corespunzătoare a limbii de stat.

2. În aplicarea instrumentelor internaționale de care pot beneficia persoanele aparținând minorităților naționale, statele trebuie să adere consecvent la principiile fundamentale ale egalității și nediscriminării.

3. Trebuie reținut că obligațiile și angajamentele internaționale relevante constituie standarde internaționale minime. Ar fi contrar spiritului și intenției acestor obligații și angajamente interpretarea lor într-o manieră restrictivă.

Măsuri și resurse

4. Statele ar trebui să abordeze drepturile educației minoritare într-o manieră proactivă. Unde este necesar, Statele vor trebui să ia măsuri speciale pentru implementarea activă a drepturilor lingvistice în cadrul educației minoritare la maximumul resurselor existente, individual și prin asistență, și cooperare internațională, în special economică și tehnică.

Descentralizare și participare

5. Statele ar trebui să creeze condiții care să dea posibilitatea instituțiilor care îi reprezintă pe membrii minorităților naționale în cauză să ia parte în mod semnificativ la dezvoltarea și implementarea politicilor și programelor privitoare la educația minorităților.

6. Statele vor trebui să atribuie autorităților locale și regionale competențe corespunzătoare în privința educației minoritare prin facilitarea participării minorităților în procesul formulării politicii la nivel regional și/sau local.

7. Statele ar trebui să adopte măsuri pentru încurajarea implicării și manifestării opțiunilor părinților în sistemul educațional la nivel local, inclusiv în domeniul educației lingvistice minoritare.

Instituții publice și private

8. În conformitate cu dreptul internațional, persoanele aparținând minorităților naționale, ca și celelalte persoane, au dreptul de a-și înființa și administra propriile instituții de educație private în conformitate cu dreptul intern. Aceste instituții pot include școli cu predare în limba minorităților.

9. Dat fiind dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a-și înființa și administra propriile instituții educaționale, statul nu are dreptul să îngreudească acest drept prin impunerea unor cerințe administrative și juridice nepotrivite și împovărătoare în reglementarea înființării și administrării acestor instituții.

10. Instituțiile private de educație în limbile minoritare au dreptul de a-și căuta resurse proprii de finanțare fără nici o îngreudire sau discriminare de la bugetul de stat, din surse internaționale și din sectorul privat.

Educație minoritară la nivel primar și gimnazial

11. Primii ani de educație sînt de o importanță fundamentală în dezvoltarea copilului. Cercetările despre educație sugerează că mediul ideal de educare la nivelul de grădiniță și grupă pregătitoare este limba maternă a copilului. Unde este posibil, statele vor trebui să creeze condiții care să permită părinților să uzeze de această opțiune.

12. Cercetările indică de asemenea că în ciclul primar și gimnazial, în mod ideal programa ar trebui predată în limba minoritară. Limba minoritară ar trebui predată regulat ca materie în sine. Limba oficială a statului ar trebui de asemenea predată în mod regulat ca materie în sine, de preferat de către profesori bilingvi care înțeleg foarte bine încadrarea lingvistică și culturală a copilului. Spre sfîrșitul acestei perioade, cîteva materii practice și neteoretice ar trebui predate în limba statului. Unde este posibil, statele vor trebui să creeze condiții care să permită părinților să uzeze de această opțiune.

13. În liceu, o parte substanțială a materiei ar trebui predată în limba minoritară. Limba minoritară ar trebui predată ca o materie obișnuită. Limba oficială ar trebui, de asemenea, predată ca o materie obișnuită, preferabil de către profesori bilingvi care înțeleg foarte bine încadrarea lingvistică și culturală a copilului. În decursul acestei perioade, numărul materiilor predate în limba oficială ar trebui să crească treptat. Rezultatele cercetărilor sugerează că este cu atît mai bine pentru copil cu cît această creștere este mai graduală.

14. Menținerea educației în limba minoritară la nivel primar, gimnazial și liceal depinde în mare parte de existența unor cadre didactice calificate de limbă maternă pentru fiecare domeniu. Din acest motiv, decurgînd din obligațiile lor de a asigura posibilități adecvate pentru educația minoritară, statele ar trebui să asigure facilități adecvate pentru o instruire corespunzătoare a profesorilor și accesul la această instruire.

Educația minoritară în școlile profesionale

15. Instruirea profesională în limba minoritară trebuie să fie accesibilă la materiile respective în cazul în care persoanele aparținînd minorităților naționale în cauză și-au exprimat dorința pentru acestea, cînd au demonstrat necesitatea acestui fapt și cînd mărimea lor numerică o justifică.

16. Programa școlilor profesionale care asigură instruirea în limba maternă va trebui alcătuită astfel încît să asigure capacitatea elevilor, după terminarea acestor programe, să practice profesiunea lor atît în limba minoritară, cît și în limba oficială.

Educația minoritară la nivel terțiar

17. Persoanele aparținînd minorităților naționale ar trebui să aibă acces la nivelul terțiar de educație în propria limbă în cazul în care au demonstrat necesitatea pentru aceasta și cînd numărul lor justifică acest lucru. Educația în limba minoritară la nivelul terțiar poate fi asigurat în mod legitim minorităților naționale prin asigurarea facilităților necesare în cadrul structurilor educaționale existente — în cazul în care acestea pot servi adecvat necesităților minorităților naționale în cauză. Persoanele aparținînd minorităților naționale pot, de asemenea, căuta căi și mijloace pentru a-și înființa instituțiile educaționale proprii la nivel terțiar.

18. În situațiile în care, în istoria recentă, minoritatea națională și-a menținut și a deținut controlul asupra propriilor instituții de învățămînt superior, acest lucru va trebui recunoscut în determinarea viitoarelor cadre legale.

Dezvoltarea programei școlare

19. În lumina importanței și valorii pe care o acordă instrumentele internaționale educației interculturale, precum și istoriei, culturii și tradiției minorităților, autoritățile educaționale ale statului vor trebui să se asigure că programa obligatorie include predarea

istoriei, culturii și tradiției minorităților naționale respective. Încurajarea persoanelor aparținând majorității să învețe limba minorităților care trăiesc pe teritoriul statului va contribui la consolidarea toleranței și multiculturalismului în cadrul statului.

20. Conținutul referitor la minorități al programei școlare va trebui elaborat cu participarea activă a organelor reprezentative ale minorităților în cauză.

21. Statele vor trebui să faciliteze înființarea centrelor pentru dezvoltarea și evaluarea programelor școlare în limbile minoritare. Aceste centre pot fi conectate la instituții deja existente cu condiția ca acestea să poată facilita în mod adecvat realizarea obiectivelor legate de programă.

Notă explicativă la Recomandările de la Haga cu privire la drepturile minorităților naționale la educație

Introducere generală

Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 a deschis noi teritorii în sensul în care a fost primul instrument internațional care a declarat educația ca fiind unul din drepturile omului.

Articolul 26 din *Declarație* se referă la educația elementară ca fiind obligatorie. Ea prescrie statelor să asigure educația tehnică și profesională în mod generalizat și educația la nivel superior pe bază de merit. Totodată ea susține că obiectivul educației ar trebui să fie dezvoltarea completă a personalității umane și consolidarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Articolul 26 continuă cu adăugirea că educația trebuie să promoveze înțelegerea, toleranța și prietenia între națiuni, grupuri rasiale sau religioase și să contribuie la menținerea păcii. De asemenea, ea mai susține că părinții au dreptul cei dintâi să aleagă tipul de educație pentru copiii lor. Prevederile Articolului 26 sînt reiterate cu și mai mare putere în cadrul legal al tratatelor, și în mai mare detaliu în Articolul 13 din *Convenția internațională cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*.

Articolul 26 dă tonul prin deschidere și includerea instrumentelor internaționale care urmează, și care au confirmat și dezvoltat în continuare dreptul la educația atît în general, cît și cu referire specială la minorități.

- Articolul 27 din *Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice*;
- Articolul 30 al *Convenției cu privire la drepturile copilului*.

Articolele mai sus menționate garantează dreptul minorităților de a-și folosi limba în comunitate cu ceilalți membri ai grupului lor. În ce le privește, articolele care urmează asigură garanții legate de posibilitatea minorităților naționale de a-și învăța limba maternă sau de a studia în limba maternă.

- Articolul 5 al *Convenției UNESCO împotriva discriminării în educație*;
- Paragraful 34 al *Documentului Reuniunii de la Copenhaga al Conferinței asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E.*;
- Articolul 4 al *Declarației Națiunilor Unite* cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, etnice, religioase și lingvistice;
- Articolul 14 din *Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale*.

Pînă la un anumit punct, toate aceste instrumente declară dreptul minorităților de a-și menține propria identitate colectivă prin intermediul limbii materne. Acest drept este exercitat, înainte de toate, prin educație. Aceleași instrumente, subliniază faptul că dreptul la menținerea identității colective prin limba minoritară trebuie să fie echilibrat de responsabilitatea integrării și participării într-o societate națională mai largă. O astfel de integrare necesită o cunoaștere temeinică atît a acelei societăți cît și a limbii (-lor) oficiale. Promovarea toleranței și pluralismului este de asemenea o componentă importantă a acestei dinamici.

Instrumentele internaționale ale drepturilor omului care fac referiri la educația în limba minoritară rămân întrucâtva vagi și generale. Ele nu fac nici referiri speciale la nivelele de acces, nici nu stipulează ce nivele ale educației în limba maternă ar trebui asigurate minorităților și prin ce mijloace. Concepte precum asigurarea de „posibilități adecvate” pentru a instrui sau a fi instruit în limba minoritară, cum subliniază Articolul 14 al *Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale* a Consiliului European, ar trebui să fie luate în considerare în lumina altor elemente. Acestea includ necesitatea condițiilor avantajoase care să faciliteze conservarea, menținerea și dezvoltarea limbii și culturii conform sublinierii din Articolul 5 al aceleiași *Convenții* sau cerința de a lua măsurile necesare pentru a proteja identitatea etnică, culturală și lingvistică a minorităților naționale conform stipulării paragrafului 33 al *Documentului Reuniunii de la Copenhaga al Conferinței asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E.*

Indiferent de nivelul de acces la educație pe care un stat poate să și-l permită, acesta nu ar trebui să fie hotărât în mod arbitrar. E necesar ca Statele să acorde considerația cuvenită nevoilor minorităților naționale de vreme ce acestea sînt exprimate și demonstrate coerent de către comunitatea în cauză.

În ce le privește, minoritățile naționale ar trebui să se asigure că revendicările lor sînt rezonabile. Ele ar trebui să acorde considerația cuvenită unor factori cum ar fi numărul lor, densitatea lor demografică în fiecare regiune dată, cît și capacitatea lor de a contribui la durabilitatea acestor servicii și facilități.

Spiritul instrumentelor internaționale

Formularea în standardele internaționale a drepturilor minorităților a cunoscut o evoluție în decursul anilor. Formulările pasive ca „...persoanelor aparținînd minorităților naționale nu trebuie să li se refuze dreptul...” cum este exprimat în Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice (1966) au făcut loc unor abordări mai pozitive și mai active ca „...Statele vor proteja identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă a minorităților naționale...” din formularea *Documentului Reuniunii de la Copenhaga al Conferinței asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E.* (1990). Această schimbare treptată a abordărilor indică faptul că o interpretare restrictivă și minimală a acestor instrumente nu corespunde spiritului în care ele au fost formulate.

În plus, nivelul de acces [la educație] trebuie stabilit în conformitate cu principiile fundamentale ale egalității și nediscriminării formulate în Articolul 1 al *Cartei Națiunilor Unite* și în Articolul 2 al *Declarației Universale a Drepturilor Omului*, precum și în majoritatea instrumentelor internaționale. De asemenea, trebuie luate în considerare condițiile specifice ale fiecărei stat.

Măsuri și resurse

Statele OSCE sînt încurajate să abordeze chestiunea drepturilor minorităților într-o manieră activă, adică în spiritul Articolului 31 al *Documentului de la Copenhaga* care le încurajează să adopte măsuri speciale pentru a asigura egalitatea deplină a membrilor minorităților naționale. În același sens, Articolul 33 al *Documentului de la Copenhaga* cere statelor să protejeze identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă a minorităților naționale care trăiesc pe teritoriul lor și să creeze condiții de promovare a acestei identități.

În unele cazuri, statele OSCE se confruntă cu limitări fiscale grave care ar putea să le stînjenească capacitatea de a implementa politicile și programele educaționale în beneficiul minorităților naționale. Cu toate că unele drepturi trebuie imediat implementate, statele ar trebui să se străduiască să ajungă treptat la realizarea deplină a drepturilor la educație în limba maternă a minorităților la nivelul maxim al resurselor disponibile, inclusiv prin asistență și

cooperare internațională în spiritul Articolului 2 al *Convenției internaționale cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*.

Descentralizare și participare

Articolul 15 al *Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale*, paragraful 30 al *Documentului Reuniunii de la Copenhaga al Conferinței asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E.* și Articolul 3 al *Declarației Națiunilor Unite cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, etnice, lingvistice și religioase*, subliniază necesitatea participării minorităților naționale la procesele de luare a deciziilor, în special în cazurile în care probleme în cauză le afectează direct.

Participarea efectivă în procesele de luare a deciziilor, în special cele care afectează minoritățile, este o componentă esențială a procesului democratic.

Implicarea activă a părinților la nivel local și regional, cât și participarea efectivă a instituțiilor reprezentând minoritățile naționale în procesul educațional (inclusiv procesul de dezvoltare a programei de învățământ în măsura în care se referă la minorități) ar trebui să fie facilitate de către stat în spiritul paragrafului 35 al *Documentului de la Copenhaga* care accentuează importanța participării efective a membrilor minorităților naționale în viața publică, inclusiv în problemele referitoare la protecția și promovarea identității proprii.

Instituții publice și private

Articolul 27 al *Convenției internaționale cu privire la drepturile civile și politice* se referă la dreptul minorităților de a-și folosi limba maternă în cadrul comunității împreună cu ceilalți membri ai grupului lor. Articolul 13 al *Convenției internaționale cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* garantează dreptul părinților de a alege pentru copiii lor alte școli decât cele stabilite de autoritățile publice. De asemenea, garantează dreptul indivizilor și al instituțiilor de a stabili și administra instituții educaționale alternative atâta timp cât acestea corespund standardelor educaționale minime stabilite de către stat. Articolul 13 al *Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale* se referă la dreptul minorităților de a-și fonda și administra propriile instituții educaționale, fără ca statul să aibă nici o obligație să le subvenționeze. Paragraful 32 al *Documentului de la Copenhaga* nu impune statelor nici o obligație de a subvenționa aceste instituții, dar stipulează că aceste instituții pot „căuta asistență [financiară] de la stat în conformitate cu legislația națională”.

Dreptul minorităților naționale de a-și înființa și administra propriile instituții, inclusiv cele educaționale, este foarte bine fundamentat în dreptul internațional și trebuie recunoscut ca atare. Cu toate că statul are dreptul de a supraveghea acest proces din punct de vedere administrativ și în conformitate cu propria-i legislație, el [statul] nu are voie să împiedice beneficierea de acest drept prin impunerea unor obligații administrative nerezonabile care ar putea să facă imposibilă înființarea propriilor instituții de învățământ de către minoritățile naționale.

Cu toate că nu există pentru state obligații formale de a subvenționa aceste instituții private, acestea nu ar trebui să fie împiedicate să caute fonduri din toate sursele interne și internaționale.

Educația minorităților la nivel primar, gimnazial și liceal

Instrumentele internaționale referitoare la educația în limba minorităților declară că minoritățile nu au numai dreptul să-și mențină identitatea prin intermediul limbii materne, dar și dreptul de a se integra și participa într-o societate națională mai largă prin învățarea limbii oficiale.

În lumina celor de mai sus, dobândirea multilingvismului de către minoritățile naționale din statele OSCE poate fi văzută ca cel mai eficace mod pentru realizarea

obiectivelor instrumentelor internaționale referitoare atât la protecția minorităților naționale, cât și la integrarea acestora. Recomandările referitoare la ciclurile primare, gimnaziale și liceale au scopul de a servi ca ghid în dezvoltarea politicii privitoare la educația în limba minorităților și în reglementarea programelor conexe.

Abordarea propusă este sugerată de către cercetători în domeniul educației și constituie o interpretare realistă a normelor internaționale relevante.

Eficacitatea acestei abordări depinde de mai mulți factori. Printre aceștia se numără, în primul rând, măsura în care această abordare întărește limba maternă a minorității prin folosirea ei ca mijloc de predare. Un alt factor este numărul profesorilor bilingvi utilizați în întregul proces de educație.

Un alt factor care trebuie luat în considerare este măsura în care atât limba minoritară, cât și limba oficială constituie în sine obiecte de învățămînt în cei 12 ani de școlarizare, și în final măsura în care ambele limbi sînt folosite în mod optim ca mijloace de educare în diferitele faze ale educării copilului.

Abordarea încearcă să creeze spațiul necesar prosperării limbii minoritare, mai slabe. Ea este într-un contrast evident cu alte abordări ale căror obiectiv este învățarea limbii minoritare sau chiar realizarea unui minimum de instrucție în limba minoritară doar pentru a facilita trecerea rapidă la instruirea exclusiv în limba oficială. Abordările de tipul submersiunii lingvistice, în care programa este predată exclusiv în limba oficială, iar copiii minoritari sînt integrați complet în clase cu copii majoritari, nu se aliniază standardelor internaționale. În același chip, acest fapt este valabil și pentru școlile segregate în care întreaga programă este parcursă exclusiv în limba minoritară, de-a lungul întregului proces educațional, și în care nu se învață limba majorității sau se învață la un nivel minimal.

Educația minorităților în școlile profesionale

Dreptul persoanelor aparținînd minorităților naționale de a-și învăța propria limbă și de a se instrui în propria limbă ar trebui să implice, conform formulării din paragraful 34 al *Documentului de la Copenhaga*, dreptul la predarea obiectelor de specialitate în propria limbă la nivelul învățămîntului profesional. În spiritul egalității și nediscriminării, statele OSCE ar trebui să asigure accesul la o astfel de instruire acolo unde ea este dorită în mod evident și unde numărul minorității o justifică.

Pe de altă parte, nu ar trebui diminuată capacitatea statului de a-și planifica și controla politicile educaționale și economice. De asemenea, capacitatea absolvenților școlilor profesionale cu predare în limba minoritară de a-și exercita profesiunea în limba oficială ar constitui un avantaj pentru ei. Ea le-ar deschide posibilitatea de a lucra atât în zona în care se află concentrată minoritatea în cauză cât și oriunde altundeva în cadrul statului. Într-o vreme de tranziție spre economia de piață care presupune o circulație neîncătușată a mărfurilor, serviciilor și a muncii, o astfel de limitare ar face dificilă orice facilitare de către stat a oportunităților de muncă și a dezvoltării economice generale. De aceea, învățămîntul profesional în limba maternă a minorităților naționale ar trebui să garanteze ca elevii vizați să dobîndească o pregătire corespunzătoare și în limba(-ile) oficială(-e).

Educația minoritară la nivel terțiar

Ca și în cazul precedent, dreptul de a învăța limba maternă sau de a primi o educație în limba maternă așa cum este formulat în *Documentul de la Copenhaga* poate atrage după sine dreptul minorităților naționale la educație în limba maternă la nivel terțiar. În acest caz, din nou trebuie luat în considerare principiul de acces egal și nediscriminare, cât și necesitățile comunității și obișnuita justificare numerică. În absența finanțării guvernamentale, libertatea minorităților de a-și fonda propriile instituții de nivel superior nu ar trebui să fie limitată.

Paragraful 33 al *Documentul de la Copenhaga* accentuează importanța statului nu numai în protejarea identității minorităților, dar și în promovarea acesteia. În lumina celor de sus, statele ar trebui să ia în considerare facilitarea educației în limba minorităților la nivel terțiar acolo unde această necesitate a fost demonstrată și dimensiunea numerică a minorității o justifică. În acest context educația în limba maternă la nivel terțiar nu ar trebui să fie limitată în formarea cadrelor didactice.

Acestea fiind stabilite, limitările financiare cărora statele aflate în perioada tranziției spre economia de piață le fac față trebuie să fie luate în considerare. Prevederea privind educația în limba minorităților la nivel terțiar nu este sinonimă cu fondarea unei infrastructuri paralele. Mai mult, protecția unor instituții paralele la nivel universitar poate contribui la izolarea minorității de majoritate. Articolul 26 al *Declarației Universale a Drepturilor Omului* accentuează că obiectivul educației este promovarea înțelegerii, toleranței și prieteniei între diferite grupuri naționale, rasiale și religioase. În acest spirit, și neuitând integrarea, dezvoltarea intelectuală și culturală a majorităților și minorităților nu ar trebui să se desfășoare în izolare.

Dezvoltarea programei școlare

Încă de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial un număr tot mai mare de instrumente internaționale au pus accentul pe obiectivele educației. În conformitate cu aceste instrumente nu se solicită numai o instruire strict academică sau tehnică, dar este solicitată, de asemenea, o educație care cuprinde valori ca toleranță, pluralism, antirasism și armonie internațională și intercomunitară. Evident, astfel de solicitări impun sarcini speciale statelor pe teritoriul cărora trăiesc minorități naționale. În aceste state, coabitarea și armonia interetnică este de o importanță vitală privind stabilitatea internă. O astfel de coabitare și armonie este, de asemenea, un factor important în păstrarea păcii și securității regionale.

Articolul 4 al *Declarației Națiunilor Unite cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice* cere statelor să „încurajeze cunoașterea istoriei, tradițiilor, limbii și culturii minorităților naționale care trăiesc pe teritoriul lor”. Articolul 12 al *Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale* cere statelor să „faciliteze cunoașterea culturii, istoriei, limbii și religiei minorităților naționale”.

Paragraful 34 al *Documentului Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E.* se referă la cerința ca statele „să includă, de asemenea, istoria și cultura minorităților naționale” în programa școlară.

Conform acestor solicitări statelor le revine sarcina să includă în programa școlară predarea istoriei și tradiției diferitelor minorități naționale care trăiesc pe teritoriul lor. Aceasta poate fi realizată, în mod unilateral, de către autoritățile statului fără a lua în considerare participarea minorităților în cauză. Totuși o astfel de abordare nu este recomandabilă și poate fi dezavantajoasă.

Articolul 15 al *Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale, paragraful 30 al Documentului Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței asupra Dimensiunii Umane a C.S.C.E.* și Articolul 3 al *Declarației Națiunilor Unite cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice* subliniază necesitatea ca minoritățile naționale să ia parte în procesele de luare a deciziilor, mai ales când problemele în cauză le afectează direct.

Întemeierea centrelor pentru dezvoltarea programelor școlare în limbile minoritare va facilita acest dublu proces și va asigura calitatea și profesionalismul lui.

Considerații finale

Problematika dreptului la o educație minoritară este o problemă sensibilă în câteva state membre OSCE. În același timp, procesul educațional poate facilita și consolida efectiv respectul și înțelegerea reciprocă între diferitele comunități din statele membre OSCE.

În lumina situației delicate în care se află acum această problemă, și în perspectiva standardelor, într-o măsură destul de generală și vagă, conținute de instrumentele internaționale de drepturile omului, elaborarea unui număr de recomandări poate contribui la o mai bună înțelegere și abordare a problematicii drepturilor minorităților la educație. Recomandările de la Haga nu au intenția să fie obligatorii. Ele doresc să servească ca un cadru general care va putea asista statele în procesul dezvoltării politicii privind educația minoritară.

Traducere de Judith-Andrea Kacsó

Sursa: Foundation on Inter-Ethnic Relation, The Hague, 1996